

Центр громадянської
просвіти
«Альменда»
<http://almenda.org>

Міністерство
освіти і науки
України
<http://www.mon.gov.ua>

Громадська ініціатива
Крим SOS
<http://krymsos.com>

Всеукраїнський конкурс уроків «18.05. Право на пам'ять»

009	Антіпова Світлана Анатоліївна	Середня загальноосвітня школа № 37 м. Дніпродзержинськ Дніпропетровська область
------------	----------------------------------	---

Велика трагедія маленького народу.

МЕТА:

- Ознайомити учнів з однією із самих трагічних сторінок в історії кримських татар – депортацією кримськотатарського населення, що розпочалася 18 травня 1944 року; визначити причини, хід, наслідки депортації; показати незламність духу кримськотатарського населення в боротьбі за право повернення на свою історичну батьківщину; довести, що в умовах тоталітарної держави, якою був СРСР і в яку перетворюється Російська Федерація, неможливе дотримання прав та свобод ні окремої людини, ні народу в цілому; підвести учнів до висновку, що сучасні події в Криму, а саме його анексія і проголошення частиною Російської Федерації, створюють можливість для так званої «добровільної» депортації кримських татар;
- Розвивати критичне мислення; продовжити формувати навички роботи з різноманітними історичними джерелами, вміння робити невеликі повідомлення на задану тему у формі упереджувального завдання;

- Виховувати свідомих толерантних громадян незалежної єдиної держави Україна, що здатні боротися за права свого народу (на прикладі героїчної і трагічної одночасно історії кримськотатарського народу); формувати прибічників демократичного суспільства, в якому громадяни повною мірою можуть користуватися своїми правами та свободами.

ПІСЛЯ УРОКУ УЧНІ ЗМОЖУТЬ:

- Критично аналізувати історичні джерела;
- На основі аналізу історичних джерел визначати причини депортації кримськотатарського населення, розповісти про хід депортації, визначати її наслідки;
- Робити висновки про те, що в умовах тоталітарної держави є неможливим дотримання прав і свобод ні окремого громадянина, ні цілих народів, які з якоїсь причини не задовольняють цю державу;
- Висловлювати власну думку щодо доцільності та правомірності депортації кримських татар у 1944р.;
- Аналізувати вплив анексії Криму Російською Федерацією на сучасне положення кримськотатарського населення, що проживає в Криму.

РОБОТА НАД ПОНЯТТЯМИ: депортація, геноцид, репатріація, примусове переселення, історична батьківщина.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКУ: посібники «Разом на одній землі. Історія України багатокультурна» . – Львів: ЗУКЦ, 2012. – С.38-48, роздавальні матеріали з візуальними та текстовими джерелами

ТИП УРОКУ: урок засвоєння нових знань, формування умінь та навичок. АБО година спілкування з учнями старших класів.

ТРИВАЛІСТЬ ЗАНЯТТЯ: 90 хвилин.

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація навчальної діяльності учнів.

А. БЕСІДА:

1. Які пам'ятні дати відзначають в Україні 18 травня? – *прогнозована відповідь: Міжнародний день музеїв, День боротьби за права кримськотатарського народу.*

2. Чи пов'язані між собою якимось чином ці дні? – *прогнозована відповідь: музей – це місце, де зберігається історична, культурна, національна пам'ять того чи іншого народу; кримські татари, так само як і інші народи, мають право на пам'ять про своє минуле, тим більше про такі трагічні сторінки, як депортація кримськотатарського народу навесні 1944 року. Цю пам'ять необхідно зберігати, щоб не допустити її повторення.*

3. Що вам відомо про події 18 травня 1944 року? – *прогнозована відповідь: саме у цей день почалася депортація кримських татар за часів сталінського тоталітарного режиму.*

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

А. ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНЯ: Хронологія подій

18–20 травня 1944 р.	Початок депортації кримських татар; упродовж 1944–1945 рр. з Криму депортовано більше 300 тис. мешканців, з них — більше 200 тис. кримські татари; до 1 жовтня 1948 р. на спецпоселення додатково вислано 7 219 осіб.
28 листопада 1948 р.	Президія Верховної Ради СРСР приймає Указ «Про карну відповідальність за втечі з місць обов'язкового та постійного проживання осіб, виселених у віддалені райони СРСР в період Великої Вітчизняної війни», який встановлював, що депортовані, розміщені у спецпоселеннях довічно, за втечу каралися 20 роками таборів.
28 квітня 1956 р.	Спецпереселенці з Криму звільнені від адміністративного нагляду, але з них не зняли звинувачення у зраді батьківщини та залишили заборону на повернення в Крим.

Друга половина 1950-х років	Зародження національного руху за відновлення прав кримськотатарського народу.
5 вересня 1967 р.	Указ Президії ВР СРСР щодо реабілітації кримськотатарського народу, який не розглядав питання щодо права на повернення. Початок повернення перших родин кримських татар на батьківщину.
1967–1977 рр	577 родин кримських татар повернулися в Крим.
20 червня 1987 р.	Багатотисячні акції кримських татар у Москві з вимогою права на повернення у Крим.
14 листопада 1989 р.	Прийняття Декларації Верховної Ради СРСР «Про визнання незаконними та злочинними репресивних актів проти народів, які зазнали примусового переселення, та забезпечення їхніх прав». Початок масового повернення депортованих у Крим.
2011 р.	В АР Крим мешкає більше 250 тис. кримських татар. За межами України залишається близько 100–120 тис. депортованих кримських татар та їхніх нащадків. Більшість з них проживає в Узбекистані, Росії, Таджикистані, Киргизії.[1]
2014 р.	Анексія Автономної Республіки Крим та м. Севастополя Росією — військова агресія Росії, спрямована на насильницьке протиправне відторгнення Кримської автономії та Севастополя від України та їх приєднання до Російської Федерації на правах суб'єктів Російської Федерації, що було здійснено протягом березня 2014 року. Насильницька анексія Криму не визнається українською державою, не визнається Генеральною асамблеєю ООН, ПАРЄ, ПА ОБСЄ, а також

	<p>суперечить рішенням Венеціанської комісії, натомість російською владою трактується як «повернення Криму до Росії». Згідно з Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» територія Кримського півострова внаслідок російської окупації вважається тимчасово окупованою територією. Мустафа Джемільєв - політичний та громадський діяч СРСР і України кримськотатарського походження, один із провідників кримськотатарського національного руху, правозахисник, учасник дисидентського руху, політв'язень, Народний депутат України від фракції партії «Блок Петра Порошенка, з 20 серпня 2014 року Уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу, - у 2014 р. заявив, що у колах ФСБ є прибічники нової депортації кримських татар: «Існує думка: залишати чи не залишати кримських татар, домовлятися з ними чи не домовлятися, чи потрібно домовлятися на тих умовах, які вони вважають можливими. Як нам повідомили, прибічників депортації та створення умов, які забезпечать максимально вихід кримських татар з Криму, більшість. Є ті, хто вважає, що це зашкодить іміджу Росії»[2]</p>
--	---

Б. ПИТАННЯ УЧНЯМ: Які висновки можемо зробити з цього повідомлення? – *прогнозована відповідь: боротьба кримськотатарського народу за право повернутися на історичну батьківщину була дуже тривалою та послідовною, але останні події в Криму можуть звести нанівець всі їхні досягнення.*

В. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК:

Депортація – примусове виселення з місця постійного проживання особи, групи осіб чи народів, визнаних владою соціально небезпечними. Депортації здійснювали на основі адміністративного або судового рішення і часто супроводжувалися терором. Впродовж 20–50-х рр. ХХ ст. примусові виселення "соціально й політично небезпечних" осіб та народів стали складником репресивно-каральної системи СРСР. Депортації гальмували небезпечний для радянської влади політичний та національно-культурний розвиток народів.[3]

Геноцид - цілеспрямовані дії з метою знищення повністю або частково окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами. До таких дій належать: а) вбивство членів цієї групи; б) нанесення тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи; в) навмисне створення членам групи життєвих умов, які розраховані на повне або часткове знищення групи; г) дії, розраховані на унеможливлення народження дітей в середовищі групи; д) насильницька передача дітей цієї групи іншій групі[4]

Репатріація - повернення на батьківщину, з поновленням їх громадянських прав, військовополонених та цивільних осіб, які під час війни опинилися за межами своєї країни та перебували тривалий час поза батьківщиною. Особливого політичного змісту набув термін «репатріація» стосовно повернення політичних емігрантів до країни їх походження. [5]

IV. Оголошення теми, мети, очікуваних результатів уроку.

А.ПЛАН.

1. Депортація кримських татар: причини, хід, наслідки.
2. Повернення кримських татар на історичну батьківщину.
3. Рік 2014-2015: що змінилося в житті кримських татар?

Б. РОБОТА З ЕПІГРАФОМ.

«Сталін вирішив знищити кримських татар тому, що це народ, який не раболіпствує, він ніколи не знав рабства. А Сталін звик керувати рабами...»

Ернст Кудусов, голова московського земляцтва кримських татар[6]

V. Вивчення нового матеріалу.

Вивчення теми відбувається за допомогою посібника ««Разом на одній землі. Історія України багатокультурна» . – Львів: ЗУКЦ, 2012. – С.38-48. У разі його відсутності матеріали можна роздрукувати (http://www.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/razom_na_odniy_zemli/1.4.pdf)

1. Депортація кримських татар: причини, хід, наслідки.

КРОК 1.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: розгляньте запропоновані фото.

1. Хто зображений на фото? Якої національності ці люди на вашу думку?
2. Чи багато часу займає відстань між цими фото?
3. Що об'єднує ці фото?
4. У чому різниця між ними?

ФОТО 1.

Представники кримськотатарської молоді (кінець 1930- х років)
http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=611&Itemid=382

ФОТО 2.

Депортація кримських татар 18 травня 1944 року.

http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=610&Itemid=382

КРОК 2. Джерела № 1-3.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: опрацювавши запропоновані джерела, дайте відповіді на такі запитання:

1. Якими були офіційні причини депортації кримськотатарського народу?
2. За наведеними документами визначте:
 - масштаби депортацій,

- напрямки депортацій,
- умови та організацію процесу переселення.

Джерело 1. Офіційний документ

Постанова Державного комітету оборони СРСР 11 травня 1944 року

В період Вітчизняної війни багато татар зрадили Батьківщину, дезертирували з лав Червоної армії, переходили на бік ворога, вступали до сформованих німцями добровольчих татарських збройних частин, вирізнялися своїми звірячими розправами щодо радянських партизан, допомагали німецьким окупантам, активно співпрацювали з німецькою окупаційною владою, німці засиляли їх у тил Червоної Армії як шпигунів та диверсантів, вони вели роботу з підготовки насильницького відокремлення Крима від Радянського Союзу .

Враховуючи викладене вище, Державний комітет оборони постановляє:

1. Усіх татар виселити з території Криму та поселити їх на постійне проживання у якості спецпоселенців в районах Узбецької РСР.

2. Встановити такий порядок і умови виселення:

а) дозволити спецпереселенцям взяти з собою особисті речі, одяг, побутовий інвентар, посуд та продукти у кількості до 500 кг на сім'ю. Майно, споруди, господарські будівлі, меблі та присадибні землі, що залишаються на місці, приймаються місцевими органами влади.

г) Наркомздор'я СРСР виділити на кожен ешелон зі спецпереселенцями одного лікаря та дві медсестри з відповідним запасом медикаментів та забезпечити медичне і санітарне обслуговування спецпереселенців у дорозі; забезпечити всі ешелони зі спецпереселенцями щоденно гарячим харчуванням та окропом.

3. Zobov'язати секретаря ЦК КП(б) Узбекистану т. Юсупова:

а) прийняти та розселити в межах Узбецької РСР 140–160 тис. осіб спецпереселенців — татар, скерованих НКВС СРСР з Кримської АРСР. Видачу спецпереселенцям борошна, круп та овочів протягом червня- серпня цього року здійснювати безкоштовно, як розрахунок за отриману від них на місцях сільськогосподарську продукцію та худобу. (Постанова №5859-сс Державного

комітету оборони СРСР від 11 травня 1944 року про виселення з території Криму татар та їх спецпоселення в Узбецькій РСР (за підписом Голови Державного комітету оборони Й. Сталіна)// Російський державний архів соціально-політичної історії, ф. 644, оп. 1, спр. 252, арк. 137–144. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Sections/Crimea_60/photos_03.php?1#photo

Джерело 2. Погляд дослідника. Гульнара Бекірова

Не дивлячись на те, що з часів депортації кримськотатарського народу пройшло більше ніж 60 років, і сьогодні залишається відкритим питання: що це було — надана війною нагода очистити Крим від кримських татар, проблема, яка походить ще з часів царської Росії, акт помсти чи продуманий геополітичний крок? Проте, знаючи воістину маніакальну жадобу вождя до пошуку винуватців — як серед окремих громадян, так і серед цілих народів, то депортація як акт помсти не видається вже такою малоймовірною. Водночас є, здається, і цілком раціональне пояснення. Депортації народів здебільшого носили характер прикордонних «зачисток» — окрім кримських татар із місць постійного проживання було депортовано низку мусульманських і тюркських народів, що на тлі напружених взаєностосунків СРСР та Туреччини (Сталін не виключав війни з нею) виглядало цілком логічно — основний удар прийшовся саме по народах, які Сталін відносив до потенційних «попутчиків» Туреччини. (Гульнара Бекірова. *Крымские татары. 1941–1991 (Опыт политической истории)* / Том I. Симферополь : Издательский дом «Тезис», 2008. — 480 с. — С. 90–91.)

Джерело 3. Офіційний документ

Повідомлення Л.Берії Голові Держкомітету оборони Й. Сталіну

4 липня 1944 р. НКВС СРСР доповідав, що виселення з Криму спецпереселенців — татар, болгар, греків, вірмен — закінчене. Усього було виселено 225 009 осіб, у тому числі татар — 183 155 осіб, болгар — 12 422, греків — 15 040, вірмен — 9621, німців — 1119, а також інопідданих — 3652. Усі татари до місць розселення прибули і розселені в областях Узбецької РСР — 151 604 осіб, в областях РРФСР — 31 551 осіб. Болгари, греки, вірмени і німці в кількості 38 802 осіб перебувають у дорозі в Башкирську АРСР, Марійську АРСР, Кемеровську, Молотовську, Свердловську, Кіровську області

і Гур'ївську область Казахської РСР. 3652 особи іноземців для розселення скеровані до Ферганської області Узбецької РСР. Усі прибулі спецпоселенці розміщені в задовільних житлових умовах. Значна кількість розселених спецпереселенців татар залучені до роботи в сільському господарстві — у колгоспах і радгоспах, на лісорозробках, на підприємствах і будівництві. При проведенні операції з виселення на місцях і в дорозі пригод не було. (Повідомлення Л.Берії Голові Держкомітету оборони Й. Сталіну про виселення татар, болгар, греків, вірмен із Криму // Коммунист. — 1991. — №3. — С. 109.)

КРОК 3.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: ще раз уважно розгляньте ФОТО 2 та прочитайте спогади кримських татар про переселення.

1. Порівняйте опис умов перевезення та облаштування татар, що наведені у спогадах очевидців (Джерела 5 і 6) з інформацією в офіційних документах (Джерела 1 і 3). Яким свідченням можна довіряти більше і чому?
2. Порівняйте звинувачення на адресу кримських татар у колабораціонізмі з німецькими окупантами (Джерело 1) та свідчення депортованих кримських татар про їхніх родичів, які загинули на фронтах Другої світової війни (Джерела 5 і 6).
3. На вашу думку, чи достатньо обґрунтовані звинувачення щодо представників кримськотатарського народу і наскільки справедливим було покарання?
4. Як ви вважаєте, чи за вчинки окремих людей повинен відповідати весь народ?

Джерело 5. Свідчення очевидця. Мелія Османова

...18 травня 1944 року, у ході спецоперації військ НКВС, я та члени моєї сім'ї, а також усі наші сусіди та односельці, що мешкали у селі Дуванкой, були насильно виселені з території Криму. На заслання нас везли в товарних вагонах, у яких раніше перевозили військовополонених, і після того, як ми сіли у вагон, нас одразу обліпили воші. У дорозі ми перебували 19 днів, запам'яталися тиснява, задуха вагону, страх перед конвоїрами і, голод (хоча дітям віддавали

останній шматок). Через 19 днів ми дісталися до станції Кугай Наманганської області Узбецької РСР. Поселили нас у польовому таборі серед полів бавовнику: глинобитні стіни, очеретяний дах, без вікон та дверей. Приміщення складалося з однієї кімнати, а сім'я там розмістилася не лише наша, а ще були сім'ї, не пам'ятаю скільки. Наступного дня усіх погнали в поле підгортати бавовник, тато втратив на війні ногу, тому працював на колінах. Їжі не було, в арику (зрошувальний канал) текла каламутна холодна вода, пили цю воду. Через спеку ми, діти, залишені без догляду, купалися в арику. Захворювання малярією, дизентерією косили людей. Я особисто була при смерті. На маминого брата Меметова С. Джеліла прийшов папір, що пропав без вісті у боях під Красноперекопськом. Інший брат мами, Меметов Сеїтвелі, був на фронті, повернувся вже в Узбекистан. Сестра батька, Османова Уріє, випускниця Бахчисарайського медичного училища, загинула в Бахчисараї, рятуючи поранених. Брат батька Османов Сейдамет дійшов до Берліна і повернувся до Узбекистану близько 1947 року. Брат батька Османов Мамут теж воював і повернувся живим. *(Із спогадів Мелії Османової, кримської татарки 1937 р. н. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=50&Itemid=403)*

6. Свідчення очевидця. Леннар Ібраїм оглу Тизиков

На момент виселення до складу нашої родини належали: бабу-ся, батько, мати, я, двоє братів і дві сестрички. На початку війни 1941 року були мобілізовані до Червоної Армії двоє моїх дядьків, вони так і не повернулися з фронту. Нас зібрали на площі коло підвалу і протримали до вечора. Пізніше повантажили у вагони для худоби. У кожному вагоні було по 6 та більше родин. Спали просто на підлозі, усі люди завошивіли. Туалету і води для вмивання не було, годували раз на добу. Померлих ховати не було можливості, їх тіла залишали вздовж дороги під час зупинок. Жодних лікарів чи медперсоналу в дорозі я не бачив. До Узбекистану доїхали за 18 діб. Нашу сім'ю розмістили у кімнаті в бараку з місцем для вогнища на долівці, без грубки. Паливом не забезпечували, воду брали в арику, що тік через село. Жодних продуктів харчування нам не видавали. Жодних земельних ділянок теж не надавали. Наша сім'я позику від

держави не одержала, але декотрі сім'ї отримали. Хто міг, той працював на колгоспних полях. У перший рік проживання на засланні ми усією сім'єю захворіли малярією, від чого померли мої сестрички, а також бабуся. Захворювання серед кримських татар були масовими внаслідок невлаштованості побуту і недоїдання. Декотрі сім'ї вимерли повністю. Навчатися могли лише в узбецьких школах. Я вступив вчитися до російської школи через рік, коли наша сім'я переїхала до райцентру Учкопрюк Молотовського району. (*Із спогадів Леннара Ібраїм оглу Тизикова, кримського татарина, 1936 р.н. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=50&Itemid=403*)

КРОК 4.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: ознайомтеся зі змістом таємних офіційних повідомлень.

1. Порівняйте факти в таємних офіційних повідомленнях зі спогадами депортованих татар (Джерела 5 і 6).
2. Що вас вразило найбільше в долі депортованих людей?
3. Ознайомтеся із визначенням поняття «геноцид». Чи можна вважати депортацію кримськотатарського народу актом геноциду? Поясніть свою позицію.

Джерело 7. Офіційний документ.

м. Москва. Спецповідомлення «Про випадки хвороб спецпереселенців кримських татар в Узбекистані» Цілком таємно. 17 липня 1944, №72604. Заступнику наркома внутрішніх справ СРСР комісару держбезпеки 2-го рангу т. Чернишову

Останнім часом серед спецпереселенців — кримських татар в Узбецькій РСР значно зросла кількість випадків захворювання малярією та шлунково-кишковими хворобами. В окремих районах республіки захворювання серед спецконтингенту за своєю масовістю та інтенсивністю набули форму епідемії. Причини поширення захворювань малярією серед спецпереселенців — це відсутність профілактичних заходів — знезараження осередків та хінопрофілактики через відсутність акрихіну і хініну. Гострі шлунково-кишкові

хвороби є наслідком вживання сирії води, немитих овочів та антисанітарного стану жител. Запобіжні заходи не здійснюються через відсутність бактеріофага

Заст. наркома внутрішніх справ УзРСР підполковник держбезпеки Меер

(Таємне повідомлення // ДАРФ. — Ф. 9479. — Оп. 1. — Спр. 160. — Арк. 23–23)

8. Офіційний документ

Заступнику народного комісара внутрішніх справ СРСР Комісару держбезпеки 2-го рангу т. Чернишову В.В.

Згідно з Вашим розпорядженням, я провів перевірку роботи з обслуговування спецпереселенців, розселених в Костромській області. Одягом та взуттям спецпереселенці не забезпечені, працюють у лісі босоніж. У постачання спецпереселенців хлібом є перерви по 2–3 дні. Сім'ї спецпереселенців постачаються харчуванням нерегулярно, якість їжі незадовільна, хліб видають з розрахунку 150 гр. на особу. Зарплата не виплачується з червня цього року. Медобслуговування незадовільне. Слід відзначити також відсутність у спецпереселенців постелі: ковдр, подушок, простирادل що призводить до антисанітарії та сприяє вошивості .

Заст. начальника відділу спец поселень НКВС СРСР полковник держбезпеки

Мальцев, 10 жовтня 1944 р.

(Відповідь на офіційне розпорядження // ДАРФ. — Ф. 9479. — Оп. 1. — Спр. 157. — Арк. 51–55.)

КРОК 5.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: розгляньте агітаційні листівки із запрошенням переселятися до Криму та інших областей.

1. Чому влада заохочувала оселятися в Криму мешканців інших регіонів України?
2. Які наслідки мали такі заходи?

Джерело 10. Листівки

Робітники і колгоспники! Починаючи з січня 1968 року проводиться переселення сімей в колгоспи і радгоспи Кримської, Миколаївської, Херсонської областей Української РСР. Гостинну зустріч готують переселенцям в південних областях України. До місця вселення переселенці та їх

майно (до двох тонн на сім'ю) перевозяться коштом держави. Перед виїздом видається одноразова безповоротна грошова допомога в розмірі: на кожну сім'ю 50 карбованців, і на кожного члена сім'ї по 15 карбованців. Кожній сім'ї надається окремий дво-трьохкімнатний будинок з господарськими будівлями. Вартість такого будинку до 3000 карбованців, 35 відсотків яких відноситься за рахунок державного бюджету, а решту сплачують переселенці протягом 10 років, починаючи з третього року після вселення. З прибуттям на місце кожна сім'я одержить продовольчу допомогу. Для зручності переселенці перед виїздом можуть здати місцевим заготівельним припасом картоплю, зерно, іншу сільськогосподарську продукцію і на підставі обмінних одержать рівноцінну продукцію в місцях поселення. Сумлінно трудяться, вміло господарюють хлібороби, тваринники, механізатори на землях півдня України. І серед них чимало наших земляків — посланців орденоносної Львівщини. Про щасливе, заможне життя пишуть вони. «Ласкаво просимо, приїжджайте до нас, друзі!», — читаємо в їхніх листах. Докладні довідки про умови і порядок переселення ви одержите в уповноваженнях з використання трудових ресурсів при міськрайвиконкомах, громадських уповноважених при селищних, сільських радах, будинкоуправліннях. Не гайте часу з оформленням документів на переселення! (*[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tatkonvolut.at.ua/publ/tarih/garakova_z_pochinajuchi_z_sichnja_1968_roku_provaditsja_pereselennja/6-1-0-94*)

ВИСНОВКИ по першому питанню.

2. Повернення кримських татар на історичну батьківщину.

А.РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ:

КРОК 1.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: ознайомтеся із змістом джерела 11.

1. Які суспільно-політичні процеси в СРСР активізували самовільне повернення татар на свою батьківщину?
2. Чи могло подібне відбутися впродовж 1945-1953 рр, чому?

Джерело 11. Офіційний документ

Із листа Кримського обкому КПУ

Секретарю ЦК КПРС тов. Хрущову М. С.

Кримський обком партії просить Вас вийти з клопотанням до ЦК КПРС про заборону всім адміністративно висланим у 1944 р. повертатись і проживати на території Кримської обл. У зв'язку з тим, що звільненим зі спецпоселень особам дозволяється проживати в будь-якій області СРСР без обмежень, деякі з них приїжджають у Крим і вимагають повернення відібраних у них під час виселення з Криму будівель і відшкодування вартості вилученого майна. Особисте майно виселених у 1944 р. було реалізоване, а прибуток спрямований на користь держави. Враховуючи, що Кримська обл. є прикордонною і заселяти її колишніми спецпереселенцями небажано, вважаємо за необхідне:

1. Заборонити проживання в Кримській обл. всім особам, депортованим у 1944 р. з Криму і зараз звільненим із спецпоселень.
2. Усім звільненим із спецпоселень і вже прибулим до Криму рекомендувати виїхати на проживання до інших областей Радянського Союзу, а їх прохання щодо повернення відібраного під час виселення майна не задовольняти.

Секретар ЦК КП України О. Кириченко

(Із листа Кримського обкому КПУ секретареві ЦК КП України О. І. Кириченку про заборону депортованим у 1944 р. громадянам повертатися в Крим від 15 березня 1954 р. // ЦДАГОУ, ф.1., оп. 24, спр. 3614, арк. 1, 7–8.)

КРОК 2.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: розгляньте фото 3,4.

До яких висновків можна прийти на підставі вивчення цих відео джерел?

ФОТО 3

Московські акції кримських татар влітку 1987 року.

ФОТО 4

http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=434&Itemid=382

КРОК 3.

ЗАВДАННЯ УЧНЯМ: опрацюйте запропоновані текстові історичні джерела:

1. Які права кримських татар було насамперед поновлено?
2. Які процеси в СРСР сприяли тому, що було офіційно визнано право кримськотатарського народу жити на історичній батьківщині?

Джерело 12. Офіційний документ

Із Постанови Кабінету Міністрів СРСР від 24 липня 1991 року

З метою створення умов для організованого повернення кримських татар в Кримську... АРСР Кабінет Міністрів СРСР постановляє:

1. Рекомендувати урядам РРФСР, Української РСР, Казахської РСР, Узбецької РСР, Таджикицької РСР и Республіки Киргизстан утворити в кожній республіці в місцях компактного проживання кримських татар комісію з вирішення проблем, пов'язаних з поверненням кримських татар в Кримську АРСР .

4. Встановити, що належні кримським татарам, які повертаються на правах приватної власності житлові будинки та господарські споруди можуть бути передані за їх бажанням місцевим радянським органам з відшкодуванням власності . Особи, які здали квартири за попереднім місцем проживання мають право на отримання грошової компенсації на придбання чи побудову індивідуального чи кооперативного житла, купівлю квартир .

6. Рекомендувати Кабміну Української РСР та Раді Міністрів Кримської АРСР: забезпечити виділення тим, що організовано повернулися до Кримської АРСР на нове місце проживання кримським татарам, земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, надання кредитів на індивідуальне житлове будівництво та облаштування, безперешкодне придбання будинків (квартир) .

Із Постанови Кабінету Міністрів СРСР «Про організоване повернення кримських татар до Кримської АРСР та гарантії для їх облаштування» від 24 липня 1991 р. // Центр інформації та документації кримських татар. [Електронний ресурс]— Режим доступу: <http://www.cidct.org.ua/uk/publications/>

13. Офіційний документ

Із Постанови Ради Міністрів Української РСР від 16 серпня 1990 року
Рада Міністрів УРСР: зобов'язала виконками місцевих Рад народних депутатів Кримської області вжити додаткових заходів до своєчасного надання в установленому порядку кримським татарам, які повертаються, земельних ділянок для будівництва житлових будинків ; Держплану СРСР, Держпостачу СРСР, Міністерству фінансів СРСР, Міністерству торгівлі СРСР, Центроспілці, Міністерству лісової промисловості СРСР, Держбанку СРСР з участю Ради Міністрів Української РСР, Ради Міністрів РРФСР, Ради Міністрів Узбецької РСР і Ради Міністрів Таджикицької РСР при формуванні проекту плану і бюджету СРСР на 1991 р. передбачити виділення фінансових і матеріально-технічних

ресурсів, необхідних для реалізації першочергових заходів щодо вирішення питань, пов'язаних з поверненням кримських татар у Кримську область.

(Із Постанови Ради Міністрів Української РСР «Про першочергові заходи для розв'язання проблем повернення кримських татар до Кримської області» від 16 серпня 1990 р. // Центр інформації та документації кримських татар. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cidct.org.ua/uk/publications/>)

Б. ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНІВ: про набуття Кримом статусу автономної республіки в межах території незалежної України, про досягнення національно-визвольної боротьби кримськотатарського населення в умовах 1991-2014 рр, про проблеми, які прагли вирішити кримські татари.

ВИСНОВКИ по другому питанню.

3. Рік 2014-2015: що змінилося в житті кримських татар?

А. ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНЯ ПРО АНЕКСІЮ КРИМА – березень 2014 р.

Б. УЧИТЕЛЬ: акцентує увагу учнів на тому, що головна мета їхньої діяльності на даному етапі уроку буде полягати в тому, щоб з'ясувати, що змінилося в житті кримських татар після анексії Криму.

В. РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ – учні протягом 3 хвилин працюють із запропонованими матеріалами, а потім по черзі ознайомлюють з ними своїх однокласників. Складаючи опорний конспект, вони не тільки осмислюють, що змінилося в житті кримських татар після анексії Криму, але й приходять до висновку, що для кримських татар настали часи, дуже схожі з періодом, що почався в травні 1944 року, хоча методи переслідування і залякування кримськотатарського населення теперішнім керівництвом РФ стали більш витонченими і завуальованими.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ГРУП: опрацюйте відповідні витяги з українських ЗМІ і зробіть відповідні висновки про те, що змінилося в житті кримських татар після анексії Криму. Подумайте, чому це відбувається.

ГРУПА 1.

Джерело 1.

06.03.14 17:31

Крымские татары призывают не допустить выход Крыма из состава Украины: в России нам уготованы изгнания и репрессии

Крымские татары просят президентов Турции, Казахстана и Азербайджана не допустить выхода Крыма из состава Украины.

Об этом заявил в интервью азербайджанскому изданию haqqin.az лидер крымских татар, экс-председатель Меджлиса крымских татар, народный депутат Украины Мустафа Джемилев, информирует [Цензор НЕТ](#). «Наш народ однажды был изгнан со своих родных земель, мы не хотим повторения этой трагедии. Поэтому мы обращаемся за помощью к Ильхаму Алиеву, Абдулле Гюлю и Нурсултану Назарбаеву. Не оставляйте своих крымских братьев и сестер в это трудное время. Мы требуем помощи у всего мира. В России нам вновь уготованы изгнания и репрессии», - сказал он.

Джемилев также сказал, что они готовятся к массовым акциям протеста и весь мир должен поддержать мнение коренного населения Крыма, которое хочет оставаться жить в составе единой Украины.

По словам лидера крымских татар, премьер Турции Реджеп Тайип Эрдоган уже пригласил делегацию крымских татар в Анкару для обсуждения создавшейся ситуации.

«Но сейчас нам не нужны обсуждения, а нужны реальные действия. Крымские татары никогда не будут жить в составе России, мы будем всеми возможными средствами бороться за наши права», - сказал Джемилев.

Источник: <http://censor.net.ua/n274498>

http://censor.net.ua/news/274498/krymskie_tatary_prizyvayut_ne_dopustit_vyход_kryma_iz_sosta_va_ukrainy_v_rossii_nam_ugotovany_izgnaniya

Джерело 2. 17.04.14 16:15

Россия склоняется к депортации крымских татар из полуострова, -

Джемилев

Народный депутат, член фракции "Батькивщина" Мустафа Джемилев сообщил, что по его информации, во властных кругах России преобладает мнение о депортации крымских татар с полуострова.

"У меня есть информация, что во власти России, в кругах ФСБ большинство голосов за то, чтобы депортировать крымских татар", - сказал он. "Но скорее всего это будет не как в 1944 году, когда пришли с автоматами, а будут просто выживать. Это такой мягкий вариант, который был сразу после присоединения Крыма к России в 1783 году. Тогда не вывозили вагонами, а забирали земли, глумились над святыми чувствами, уничтожили интеллигенцию, а остальные вынуждены были мигрировать. Сегодня в Турции в десять раз больше крымских татар, чем в Крыму", - отметил нардеп.

http://censor.net.ua/news/281575/rossiya_sklonyaetsya_k_deportatsii_krymskih_tatar_iz_poluostrova_djemilev

ГРУПА2.

Джерело 1

17.05.14 13:36

В штаб-квартире ООН состоялась церемония в память о 70-й годовщине депортации крымских татар

В штаб-квартире ООН в Нью-Йорке прошла церемония в память о 70-й годовщине депортации крымских татар с полуострова Крым в 1944 году.

Об этом сообщает **Цензор.НЕТ** со ссылкой на «Голос Америки». В ней приняли участие активисты татарской общины США и Крыма, постоянные представители Украины и Польши при ООН, артисты и общественные деятели. Ведущая церемонии Айла Баккалли, представитель Крымского Меджлиса в

США и член Международного конгресса крымских татар, напомнила собравшимся, что в мае 1944 года, всего за несколько дней все татарское население Крыма было депортировано в Центральную Азию и на Дальний Восток. «Представьте себе, когда вас целым народом будят в 4 часа утра, дают 15 минут на сборы и в вагонах для скота отправляют неизвестно куда, - сказала она. - Мы, татары, и сегодня чувствуем себя маргинализированными. Но мой отец, который тоже был депортирован, всегда говорил, что самая верная сила - это моральная сила».

Айла Баккали сказала, что крымские татары очень обеспокоены тем, действующие крымские власти запретили татарам проводить в Крыму 18 мая какие-либо церемонии памяти «во избежание провокаций». Представители татарского сообщества возмущены этим запретом - 18 мая считается священным днем среди татар, живущих по всему миру. «Мы даже в советские времена этот день памяти проводили, и никогда не было никаких провокаций, - сказал Надир Бекиров, президент Международного фонда исследований и поддержки коренных народов Крыма. - Запретить церемонию в день 70-летия - это хамство невероятное. Это смесь боязни, наглости и бандитского прошлого действующих властей».

На торжественной церемонии выступил постоянный представитель Украины при ООН Юрий Сергеев. Он напомнил собравшимся, что депортация татар из Крыма стала для всего мира символом бесчеловечности тоталитарной власти. «Тысячи татар были высланы, и 40 процентов их умерли на поселениях в Узбекистане, в Казахстане, на Дальнем Востоке, - сказал постоянный представитель Украины при ООН. - Но теперь произошло еще одно страшное и трагическое событие - аннексия Крыма Россией». Сергеев сказал, что украинские власти обеспокоены ситуацией в Крыму - «запугиваниями, обысками и подавлением прав татарского населения в Крыму, тем, что лидеру татарского народа Мустафе Джемилеву запрещен въезд в Крым, тем, что запрещены церемонии в память о жертвах депортации». Сергеев добавил, что после аннексии Крыма Россией более 7 тысяч татар

вынуждены были покинуть Крым «из-за давления со стороны оккупантов». «Украинские власти выступают за солидарность между всеми украинцами, но агрессоры пытаются эту солидарность разрушить. Однако мы знаем, что те, кто игнорирует исторические уроки, будут наказаны», - заявил представитель Украины.

http://censor.net.ua/news/285733/v_shtabkvartire_oon_sostoyalas_tseremoniya_v_pamyat_o_70yi_godovschine_deportatsii_krymskih_tatar

Джерело 2. Джемілев: Росія діє як СРСР, заганняючи кримських татар у підпілля

П'ятниця, 16 травня 2014, 16:11

Нова окупаційна влада під егідою Росії продовжує вести стосовно кримських татар політику, схожу на ту, яку проводив Радянський Союз. Про це розповів в інтерв'ю [Радіо Свобода](#) один із лідерів кримськотатарського народу Мустафа Джемілев.

Джемілев, які досі не може потрапити в Крим, запевняє, що, хоча йому неодноразово говорили про заборону на в'їзд на територію РФ до 2019 року, жодного офіційного документа він так і не отримав. Більш того, його остання спроба потрапити в Крим, яка ледь не закінчився конфліктом між кримськими татарами і силовиками, мала негативні наслідки для учасників акції.

"У Криму почалися репресії проти кримських татар, які прийшли мене зустрічати і перейшли кордон. Репресії торкнулися і тих, хто на знак протесту почав перекривати кримські дороги. За інформацією з Криму, сорок осіб були оштрафовані; штраф становить від 10 до 40 тисяч рублів", - зазначив він.

"Зараз дуже гостро стоїть питання, чи пустять мене в Крим на траурний мітинг 18 травня", - зазначає Джемілев.

За його словами, окупаційна влада спочатку мала намір брати участь в акції, присвяченій 70-річчю з дня депортації сталінським режимом кримськотатарського народу.

"Однак Меджліс кримськотатарського народу висловився проти їх участі, проти того, щоб з'явилися люди, малосимпатичні кримським татарам, та ще й з прапорами, що кримські татари не сприймають. Так що намічається якась напруженість, і я побоююся за мирне проведення мітингу", - розповів представник кримських татар.

Джемілев запевняє, що цей народ не підтримує російських окупантів. "98-99 відсотків кримських татар не сприймають окупацію Криму і мріють, щоб російська влада покинули його територію", - каже він, визнаючи, однак, що чинити опір тиску російської влади дуже складно. "Їх загроза - продовження політики тієї влади, яка була в Радянському Союзі протягом декількох десятиліть. Радянська влада не визнавала наш національний рух, називала нас екстремістами і ворогами радянської влади. Це ж саме повторюється і зараз. Навіть якщо Меджліс заборонять, то він буде продовжувати діяти в підпіллі", - зазначив він. Джемілев визнає, що через останні події він вже тривалий не бачився з сім'єю, яка перебуває в Криму.

"В останній раз побачення з дружиною у мене було на нейтральній смузі, коли вона з дітьми приїхала мене зустрічати. В радянські часи я багато років не міг бачитися з родиною, взагалі був в ізоляції від родини і свого народу. В якійсь мірі все це повторюється і зараз", - зазначив він. Нагадаємо, що 16 травня кримські псевдовлада все-таки заборонила кримським татарам провести мітинг у день пам'яті про депортацію кримськотатарського народу з Криму.

Водночас президент Володимир Путін офіційно заявляє про підтримку кримських татар, запевняючи, що Росія нібито зробить все для того, щоб вони відчували себе повноцінними господарями своєї землі.

<http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/16/7025563/>

ГРУПА3

Джерело 1 У Сімферополі невідомі намагалися спалити мечеть

П'ятниця, 13 червня 2014, 10:27

"У Сімферополі в Луговому намагалися підпалити мечеть. Поруч лежали осколки пляшки від пива", - написала вона.

Зловмисники кидали в мечеть коктейлі Молотова.

"Усе це побачив один із кримських татар, який прийшов на ранковий намаз", - повідомила вона.

"Вандалами була нанесена фашистська свастика на прилеглий паркан", - додала вона.

Журналіст підкреслила, що це вже не перший напад на святині кримських татар. Минулого року у Саках на Курбан байрам спалили мечеть, одразу наступного дня в Червоногвардійському. "Міліція проводила експертизи. Але все безрезультатно", - написала вона.

Як відомо, кримські татари завжди підтримувалися в Криму проукраїнських настроїв і були проти проведення нелегітимного референдуму про "незалежність Криму" і приєднання його до Росії.

Українська правда

<http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/13/7028880/>

Джерело2.

17.06.14 14:05

Оккупационные власти Симферополя запретили крымским татарам праздновать День флага

Оккупационные власти Симферополя запретили проводить мероприятия ко Дню крымскотатарского флага в центре города.

Об этом сообщил секретарь Меджлиса Дилявер Акиев, передает **Цензор.НЕТ** со ссылкой на **УНИАН**.

По его словам, 11 июня Меджлисом было подано уведомление в Симферопольский городской совет о том, что 26 июня крымские татары будут проводить в парке им. Тренева в Симферополе культурно-массовые мероприятия, посвященные Дню крымскотатарского флага. Власти ответили отказом, сославшись на опасность для "сотен детей". "В общем, из-за того, что в парке работает множество аттракционов, проходят различные конкурсы и выставки, и из-за того, что парк посещают "сотни детей" - проведение нами Дня флага может нарушить общественный порядок, законные интересы других граждан", - пишет Акиев.

В частности, он цитирует текст ответа, согласно которому, "скопление большого количества людей на ограниченной территории, не предназначенной для размещения дополнительно заявленного количества участников, может создать условия для нарушения общественного порядка, прав и законных интересов других граждан". "Нами были запланированы ряд конкурсов для детей. Была запланирована выставка и многое другое. Но нам НЕЛЬЗЯ, ведь наши дети могут нарушить общественный порядок. А тот единственный детский паровозик, который катается пустым по парку, видимо и есть "аттракционы, востребованные во время школьных каникул"", - добавил секретарь Меджлиса. Источник: <http://censor.net.ua/n290291>

http://censor.net.ua/news/290291/okkupatsionnye_vlasti_simferopolya_zapretili_krymskim_tataram_prazdnovat_den_flaga

Джерело 3.

19.09.14 21:17

Оккупанты закрыли крымско-татарскую библиотеку в Симферополе

В оккупированном Крыму продолжается давление на представителей крымско-татарского народа.

Как сообщает **Цензор.Нет** со ссылкой **zn.ua**, "власти" аннексированного Россией Крыма 19 сентября закрыли крымско-татарскую библиотеку в Симферополе в соответствии с постановлением правительства от 19 августа "О ликвидации крымских республиканских библиотек и создании государственных бюджетных учреждений". Крупнейшая крымско-татарская библиотека имени Исмаила Гаспринского была открыта 24 сентября 1990 как филиал Централизованной библиотечной системы для взрослых Симферополя. 16 декабря 1995 решением правительства Крыма на базе библиотеки-филиала основана Республиканская крымскотатарская библиотека (РКБ) им. Исмаила Гаспринского.

Кроме того, уполномоченный Верховной Рады по правам человека Валерия Лутковская обвинила оккупационную администрацию в разжигании межнациональной вражды и пассивности в расследовании убийств крымскотатарских активистов... Как сообщалось, утром 16 сентября сотрудники ФСБ обыскали квартиру члена Меджлиса крымскотатарского народа Эскендера Бариева и изъяли у него всю компьютерную технику. Подобный обыск российские правоохранители также провели и в доме председателя Белогорского регионального меджлиса Мустафы Асабы. В ходе обыска из его дома изъяли книги на проверку их содержания. В это же день в Симферополе российские силовики в течении более 11 часов проводили обыск в здании Меджлиса по улице Шмидта, 2, в ходе которого изъяли документацию Меджлиса, компьютерную технику, а также личные вещи и деньги экс-главы Меджлиса, народного депутата Украины Мустафы Джемилева.

17 сентября судебный пристав-исполнитель зачитал генеральному директору "Фонда "Крым", члену Меджлиса Ризе Шевкиеву постановление Центрального райсуда Симферополя, согласно которому "Фонд "Крым", являющийся собственником здания по улице Шмидта, 2 в Симферополе, а также Меджлис

крымскотатарского народа и газета "Авдет" обязаны в течение суток освободить Источник:<http://censor.net.ua/n303453>

http://censor.net.ua/news/303453/okkupanty_zakryli_krymskotatarskuyu_biblioteku_v_simferopole

ГРУПА4

Джерело1.

06.07.14 01:24

**Запрет Чубарову на въезд в Крым - приговор российской оккупации, -
МИД**

Министерство иностранных дел призвало международное сообщество и все мировые правозащитные организации осудить действия Российской Федерации о запрете на въезд на территорию Крыма главе Меджлиса крымскотатарского народа Рефату Чубарову. "Запрет российских властей и самопровозглашенной бандитской власти в Крыму на пребывание главы Меджлиса крымскотатарского народа Рефата Чубарова на родной земле является приговором кремлевской оккупации. С любой точки зрения - международно-правовой, политической и просто человеческой - эти действия являются следствием беспомощной попытки остановить общественный протест жителей Крыма против произвола, который уничтожает благосостояние, безопасность и самобытность этой земли ", - заявили в МИД. "Российской оккупации скоро наступит конец. Абсурдное решение Кремля - это результат ненависти и шовинизма, которую Российская Федерация, продолжая традиции Сталина, осуществляет относительно крымскотатарского народа от начала вооруженной оккупации и аннексии Крыма. В России нет иного отношения к демократии и межнациональному миру", - подчеркнули в ведомстве. Под оберткой "российской многонациональности" скрывается жестокое лицо тоталитарного политического режима, который подавляет любой другой язык и культуру, не говоря о демократических правах и свободах. Тюрьма народов снова показала свой враждебный оскал ", - сказано в заявлении.

http://censor.net.ua/news/292775/zapret_chubarovu_na_vezd_v_krym_prigovor_rossiyiskoyi_okkupatsii_mid

Джерело 2. МЗС Туреччини вимагає пустити Джемільєва і Чубарова до

Криму. Вівторок, 08 липня 2014, 12:30

Туреччина вимагає змінити ставлення до кримських татар та скасувати заборону на в'їзд на півострів їхнім лідерам Мустафі Джемільєву та Рефату Чубарову.

Про це йдеться в повідомленні прес-служби МЗС Туреччини, передає кримське агентство [ОНА](#).

7 липня в Анкарі відбулася зустріч Глави МЗС Туреччини Ахмета Давутоглу з лідером кримськотатарського народу Мустафою Джемільєвим і главою Меджлісу кримськотатарського народу Рефатом Чубаровим.

Після зустрічі глава МЗС Давутоглу закликав тих, хто намагається залякати кримськотатарський народ, змінити свою політику по відношенню до них.

Особливу увагу МЗС Туреччини приділив тому, що ця заборона про в'їзд Чубарову була введена після проведення засідання Меджлісу в Херсоні за участю лідера кримськотатарського народу Мустафи Джемільєва.

"Кримські татари очікують скасування заборони на в'їзд до Криму лідеру кримськотатарського народу Мустафі Джемільєву та голові Меджлісу кримськотатарського народу Рефата Чубарова. Ми закликаємо змінити ставлення до кримськотатарського народу", - підкреслили в МЗС Туреччини.

"Ми не сумніваємося в тому, що кримськотатарський народ на чолі з Меджлісом переживе цей складний період, зберігаючи єдність і згоду", - заявили в МЗС Туреччини. Там запевнили, що Туреччина буде разом з кримськими татарами.

<http://www.pravda.com.ua/news/2014/07/8/7031298/>

ГРУПА5

Джерело 1 У ПАРЄ заявляють про загрозу кримським татарам

Четвер, 02 жовтня 2014, 10:49

У ПАРЄ констатують, що кримські татари в окупованому Росією Криму опинилися у важкому становищі.

Про це заявив комісар Ради Європи з прав людини Нільс Муйжнієкс під час засідання ПАРЕ у Страсбурзі 1 жовтня...

Він заявив, що загроза безпеці для кримських татар виникла у результаті серії рейдів озброєних людей у масках на релігійні установи, школи, приватні будинки і Меджліс кримськотатарського народу.

Муйжнієкс зазначив, що рейди, які проводилися нібито "для пошуку зброї чи так званої екстремістської літератури", були "абсолютно невідповідними" щодо громади, з боку якої не було ніяких актів насильства.

За його словами, вимушені переселенці в Україні залишаються незахищеними.

За даними ООН, в Україні налічується 350 тисяч вимушених переселенців з Донбасу та 18 тисяч із Криму.

Тим часом, у ще одній кримськотатарській сім'ї зник родич.

Едем Асанов відправився на роботу із Сак до Євпаторії, де він працював рятувальником в одному із снаторіїв. Однак на робочому місці він так і не з'явився. Про це Крим.Реалії повідомила сестра зниклого хлопця Феріде Асанова.

За її словами, брат зник 29 вересня. У цей день Едема бачили в першій половині дня на автостанції в Євпаторії.

"Телефони Едема не відповідають. Співробітники автовокзалу нам нічого не говорять, ми звернулися в поліцію", – розповідає сестра.

Дівчина стверджує, що Едем був спокійною неконфліктною людиною, він не був політично активним і в будь-яких різких висловлюваннях у соціальних мережах теж не помічений.

До цього повідомлялося про те, що 27 вересня в селі Сари-Су Білогірського району невідомі викрали двох хлопців – Ісляма Джемпарова і Джевдета Іслямова, яких досі не знайшли.

Напередодні лідер кримських татар Мустафа Джемільєв заявив, що у разі атаки російських військ з Криму на материкову Україну окупаційна влада може почати масове знищення кримських татар.

<http://www.pravda.com.ua/news/2014/10/2/7039557/>

Джерело 2 В Крыму остается сложной ситуация с соблюдением прав человека, на полуострове по-прежнему фиксируются многочисленные нарушения свобод.

Об этом заявляет Управление Верховного комиссара ООН по правам человека, информирует **Цензор НЕТ** со ссылкой на **Интерфакс-Украина**.

"Число вынужденных переселенцев из Крыма на материковой Украине увеличилось до 17794", - сказано в докладе по ситуации с соблюдением прав человека в Украине.

По данным ООН, продолжается сокращение свобод слова, мирных собраний, нарушаются права собственности, незаконно изымается имущество.

"Сотрудники правоохранительных органов продолжают проводить обыски, особенно среди крымских татар и украинского населения, утверждая, что ищут материалы "экстремистского" содержания", - говорится в докладе.

Управление по правам человека призывает власти в Крыму прекратить осуществлять давление и запугивание крымских татар, гарантировать основные права всем жителям полуострова, в том числе свободу мирных собраний, слова, вероисповедания и передвижения, а также право на образование, гарантии экономических и социальных прав.

Также ООН призывает расследовать случаи убийства и насильственных исчезновений крымских гражданских активистов, а также к обеспечению мониторинга ситуации с соблюдением прав человека в Крыму по линии Верховного комиссара ООН по правам человека.

Всего, в Украине, как говорится в докладе ООН, количество вынужденных внутренних переселенцев по состоянию на 2 октября составляет 375,8 тыс. человек.

"Несмотря на то, что некоторые вынужденные переселенцы вернулись домой, данные свидетельствуют о том, что по состоянию на 2 октября было 375,792 тыс. внутренне перемещенных лиц в Украине", - говорится в пресс-релизе по случаю обнародования доклада о соблюдении прав человека в Украине.

Напомним, ранее международная правозащитная организация Human Rights Watch констатировала усиление давления на крымских татар и проукраинских граждан в Крыму.

http://censor.net.ua/news/306127/v_okkupirovannom_rossieyi_krymu_uhudshaetsya_situatsiya_s_s_oblyudeniem_prav_cheloveka_doklad_oon

Джерело 3

13.10.14 12:14

Чубаров: Крым вернулся во времена репрессий 1937 года - оккупанты заражены ненавистью ко всему "не русскому"

Глава Меджлиса считает, что с точки зрения международного права и даже законов самой России, права людей в Крыму полностью игнорируются. "Для этой "власти" декларация "трёх языков" означает использование единственного языка - русского. Мы также знаем, что обещанное представительство крымских татар в органах госуправления - обман", - сказал Чубаров.

По его словам, с целью своеобразного тестирования задекларированных Москвой "гарантий" крымским татарам Меджлис озвучил формулу, где из 75 депутатов "Госсовета" 15 избиралось бы в едином крымскотатарском многомандатном округе, в котором крымские татары могли бы выдвигать кандидатов.

"Один единственный раз в 1994 году у нас уже была такая практика в условиях украинского суверенитета. Но потом эта норма была упразднена Верховной Радой. "Власть" оккупантов тоже не приняла эту норму. Так что мы их проверили на "вшивость", извините за натурализм, и получили подтверждение, что они заражены шовинизмом, ненавистью ко всему новому и всему, что называется не русским", - сказал Чубаров. Он упомянул о давлении на крымскотатарский народ, который продолжает оказывать местная власть на полуострове. Происходящее в Крыму Чубаров сравнил с репрессиями 1937-го года.

"Сегодня Крым вернулся во времена репрессий 1937 года. Никто не застрахован от того, что к нему однажды придут. Даже если человек пытается отсидеться и никаким образом себя не проявляет, его имя может быть кем-то

произнесено", - сказал он. В последнем докладе ООН по ситуации о соблюдении прав человека в Украине, также указывается на то, что в Крыму продолжает ухудшаться ситуация с соблюдением прав человека. Особенное давление оказывается на представителей крымскотатарского народа. Управление по правам человека ООН рекомендовало крымским властям и властям России прекратить осуществлять давление и запугивание крымских татар, гарантировать основные права всем жителям полуострова.

http://censor.net.ua/news/306781/chubarov_krym_vernulsya_vo_vremena_repressiyi_1937_goda_o_kkupanty_zarajeny_nenavisty_u_ko_vsemu_ne_russkomu

ГРУПА6

Джерело 1. Росія примушує кримських татар до "добровільної" депортації – Джемілев.

П'ятниця, 28 листопада 2014, 13:05

Російська окупаційна влада в Криму змушує кримських татар залишати півострів.

Про це заявив лідер кримських татар Мустафа Джемілев під час зустрічі з киянами і вимушеними переселенцями, повідомляє "Платформа".

За його словами, в даний момент кримчанам розносять повістки із призивом до російської армії.

"Я не можу говорити про всіх, але кримські татари точно не будуть служити в російській армії. А раз ти відмовляєшся від призову в армію, то тебе чекає кримінальне переслідування, і люди будуть змушені покинути територію Криму. Не без підстав ми говоримо про те, що окупаційна влада примушують до "добровільної" депортації кримських татар", – сказав він.

Крім того, за словами Джемілева, кримські татари і далі будуть вступати в батальйони або Нацгвардію, ставлячи цим самим під удар своїх родичів у Криму.

"Відповідно, багато хто буде вивозити і свої сім'ї теж. Тому, напевно, як тільки вони будуть форсувати призив до армії, ми очікуємо нову хвилю переселенців з Криму", – сказав лідер кримських татар.

За його підрахунками, з півострова вже виїхали близько 18 тисяч людей, більше половини з яких – кримські татари.

Українська правда <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/28/7045743/>

Джерело 2. Із Криму виїхали понад 9 тисяч кримських татар

Понеділок, 22 грудня 2014, 15:14

З анексованого Криму виїхало понад 9 тисяч кримських татар.

Про це повідомив журналістам на конференції в Києві вповноважений президента у справах кримськотатарського народу Мустафа Джемільєв, передають Крим. реалії.

"Ми опираємося на дані Верховного комісаріату ООН у справах біженців. Але й вони не дуже точні. Там оперують цифрами, що в цілому окупований кордон з території Криму й Севастополя перейшло десь близько 19 тисяч людей і понад половину з них складають кримські татари", – сказав Джемільєв.

22 грудня в Києві проходить конференція на тему: "Український шлях у забезпеченні прав кримськотатарського народу як корінного народу України".

<http://www.pravda.com.ua/news/2014/12/22/7052899/>

Джерело 3

30.01.15 11:21

Меджлис: "Цель российской власти – запугать крымских татар и вынудить их покинуть полуостров"

Арест заместителя председателя Меджлиса крымских татар и обыск в его доме – это попытка власти запугать коренной народ Крыма и вынудить крымских татар покинуть полуостров.

Об этом заявил корреспонденту Крым.Реалии руководитель отдела внешних связей Меджлиса крымскотатарского народа Али Хамзин, который также находится у обыскиваемого жилья Чийгоза в Бахчисарае, передает Цензор.НЕТ. "Это дело сшито белыми нитками. Само обвинение звучит абсурдно. Для начала начнем с того, что 26 февраля 2014 года в Крыму была еще украинская власть, а над зданием Верховной Рады Крым развевался украинский флаг. Мы тогда жили по украинским законам. И теперь мне не понятны претензии

российской власти, учитывая, что тогда ее еще тут, в Крыму не было. Это просто абсурд", - заявил он.

Али Хамзин уверен, что на этом репрессии против представителей Меджлиса и крымских татар не закончатся на полуострове.

"Я думаю, что это только начало репрессий в отношении крымских татар. Сначала они начнут арестовывать членов центрального Меджлиса, после - местных представителей, а дальше - активистов и рядовых граждан. У этой власти цель одна - вынудить наш народ покинуть полуостров, запугать нас. Поэтому я призываю не поддаваться на провокации, не бояться, и ни в коем случае не уезжать из Крыма", - отметил Хамзин.

30 января с утра в доме заместителя председателя Меджлиса Ахтема Чийгоза в Бахчисарае силовики проводят обыск.

Следственные мероприятия проводятся в рамках уголовного дела по ч. 1 ст. 212 ("организация массовых беспорядков") Уголовного кодекса Российской Федерации.

Ахтем Чийгоз был задержан в четверг, 29 января. Как заявил официальный представитель Следственного комитета России Владимир Маркин, Чийгоз задержан "по подозрению в организации и участии в массовых беспорядках".

По его словам, речь идет о событиях 26 февраля 2014 года, когда проходила акция протеста с участием Меджлиса крымскотатарского народа в Симферополе, у здания крымского парламента.

Киевский районный суд Симферополя избрал Чийгозу меру пресечения в виде содержания под стражей до 19 февраля 2015 года.

Лидер Меджлиса крымскотатарского народа Рефат Чубаров, комментируя задержание, заявил, что в Крыму начался новый виток репрессий против активистов крымскотатарского национального движения.

http://censor.net.ua/news/322340/medjlis_tsel_rossiyiskoyi_vlasti_zapugat_krymskih_tatar_i_vynudit_ih_pokinut_poluostrov

Джерело 1. Правозахисники: у Криму переслідуються кримські татари і проукраїнські ЗМІ

Середа, 18 березня 2015, 12:19

Окупаційна влада Криму порушує права кримських татар, проукраїнських засобів масової інформації та громадських організацій.

Про це на брифінгу повідомив дослідник Amnesty International по Україні Красимір Янков, повідомляють "Українські новини".

"Після анексії Криму Росією де-факто влада використовує широкий спектр тактик залякування, щоб розправитися з інакомисленням. Хвиля викрадень в період з березня по вересень (2014 року) змусила багатьох критично налаштованих жителів покинути півострів. Ті, хто залишилися піддаються переслідуванням з боку влади", – сказав Янков.

Amnesty International заявила про викрадення семи осіб, у тому числі шести кримських татар, з моменту анексії Криму.

Організація також констатувала заборону громадських протестів і багатьох незалежних організацій. Так, окупаційна влада не визнала Меджліс кримськотатарського народу, а його члени є жертвами кримінальних переслідувань.

Як відомо, наприкінці січня лідер Меджлісу Рефат Чубаров закликав Україну ініціювати створення міжнародного трибуналу для переслідування осіб, винних у подіях в Україні та Криму.

<http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/18/7061885/>

Джерело 2.

Четвер, 26 березня 2015, 13:49

Єдиний у світі кримськотатарський телеканал АТР може припинити мовлення з 1 квітня. Про це повідомляють "Крим Реаліті".

Як відомо, Роскомнагляд уже тричі відмовив холдингу, до якого входить телеканал у продовженні ліцензії.

Кримські татари наголошують, що говоритимуть про цю проблему на весь світ. В ефірі АТР триває телемарафон, присвячений проблемі можливого закриття.

...Раніше національний рух кримських татар попросив президента Росії Володимира Путіна і прем'єра Дмитра Медведєва зберегти медіа-холдинг АТР на окупованому півострові.

Про це йшлося в заяві на ім'я президента і прем'єра Росії, Генпрокурора РФ Чайки і голови Ради при президента РФ з прав Людини Федотова у зв'язку з відмовою реєструвати ЗМІ, що входять до холдингу.

Лідер окупаційної влади Криму Сергій Аксьонов у свою чергу заявив, що керівництво кримськотатарського каналу АТР саме "затягує отримання ліцензії" на мовлення, "надсилаючи документи з помилками".

Як відомо, до медіа-холдингу АТР входять канал з такою ж назвою, дитячий телеканал Lale, єдина в світі кримськотатарська FM-радіостанція "Мейдан", російськомовна радіостанція "Лідер" та інформпортал "15 минут".

Усі вони "перереєструвалися" за законами окупаційної влади, щоб продовжити роботу на півострові, і подали документи в Роскомнагляд для отримання ліцензій ще у жовтні 2014 року, але досі не отримали їх.

Українська правда <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/26/7062749/>

Джерело 3. АТР припинив мовлення, але сподівається повернутися:

"Наш народ пережив Сталіна"

Середа, 01 квітня 2015, 08:21

Кримськотатарський телеканал АТР завершив своє мовлення у вівторок 31 березня.

В останню годину мовлення заступник генерального директора телеканалу Ліля Буджурова надала слово засновнику Ленуру Іслямову й генеральному директору Ельзарі Іслямовій, повідомляють "Крим. Реалії" і сайт "15 минут".

Керівництво телеканалу запевнило телеглядачів, що буде знову намагатися зареєструвати телеканал і продовжити мовлення.

Ліля Буджурова зазначила, що рішення про закриття телеканалу АТР "вдарило не по телеканалу, а по всьому народу".

"Навряд чи ця витівка матиме успіх. Ми й не таке переживали. Наш народ пережив Сталіна. Невже не переживе нинішні проблеми? Переживе. І виживе. І буде далі будувати свій дім на своїй землі", - заявила вона.

"Так, ми сьогодні припиняємо своє мовлення, але ми знаємо, що повернемося. Ми завжди повертаємося. І скажемо знову "В ефірі – телеканал АТР", - додала Буджурова.

Вона наголосила, що "тим, хто пережив депортацію й роки життя в резервації, було сутужніше, ніж зараз".

Кримськотатарський телеканал АТР завершив своє мовлення у вівторок, 31 березня, останнім відліком на екрані.

За останніми секундами у студії спостерігав творчий колектив телеканалу, деякі журналісти не могли стримати сліз.

Як відомо, влада в анексованому Росією Криму не надала ліцензії кримськотатарським ЗМІ на подальшу роботу, попри численні подачі документів. Відтак із 1 квітня канал АТР мусив вийти з ефіру.

<http://www.pravda.com.ua/news/2015/04/1/7063312/>

Г. ОБГОВОРЕННЯ У ВЕЛИКОМУ КОЛІ.

Д. ВИСНОВКИ по третьому питанню.

VI. Рефлексія (Підсумки уроку).

А. МЕТОД «МІКРОФОН»:

1. Чому тема уроку звучала саме так : «Велика трагедія маленького народу»?
2. Чи втратив актуальність в умовах сьогодення епіграф до уроку: «Сталін вирішив знищити кримських татар тому, що це народ, який не раболіпствує, він ніколи не знав рабства. А Сталін звик керувати рабами...» (*Ернст Кудусов, голова московського земляцтва кримських татар*). Що в ньому доречно змінити в умовах сьогодення?

Б. ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Разом на одній землі. Історія України багатокультурна: навч. посібн. – Львів: ЗУКЦ, 2012. – С. 38 .
2. Джемилев – У колах ФСБ переважають прибічники депортації кримських татар. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.radiosvoboda.org/content/article/25355107.html>
3. Депортації. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://territoryterror.org.ua/uk/history/1945-1953/deportations/>
4. Геноцид. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/Геноцид>
5. Репатріація. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/Репатріація>
6. Глава московского землячества крымских татар: "Русские - потомственные рабы" - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.regnum.ru/news/polit/1770039.html>

Інтернет – ресурси:

1. <http://www.pravda.com.ua/news>
2. <http://censor.net.ua/news>
3. <http://kirimtatar.com>
4. <http://www.novadoba.org.ua>
5. <http://cidct.org.ua>